

УДК 346.2

DOI: 10.31733/17-03-2023-662-663

Лілія ТИМЧЕНКО

доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін,
кандидат юридичних наук

Максим ДРОЗДОВ

здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИН

Господарські правовідносини формувалися значний історичний період. Відомо, що нині господарські правовідносини регулюються нормами господарського права, яке є комплексною галуззю права, а його норми регулюють відносини у сфері господарювання в державній та приватній сферах. Господарсько-правові відносини тісно пов'язані з адміністративними та цивільно-правовими відносинами, але визначаються межами господарської діяльності та її організацією, певним суб'єктним складом і спрямованістю як на задоволення суспільних, так і приватних інтересів. Суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську компетенцію (сукупність господарських прав і обов'язків) і здійснюють господарську діяльність та мають відособлене майно й відповідають за свої зобов'язання в межах цього майна, крім випадків, передбачених законом. На нашу думку, актуальним і необхідним є дослідження суб'єктів господарських правовідносин.

Дане дослідження вивчали наступні вчені: О. Бортнік, А. Бутирський, О. Гарагонич, В. Кройтор, О. Синегубов, І. Середницька та ін.

До суб'єктів господарювання згідно з ч. 2 ст. 55 Господарського кодексу (далі ГК) відносять: господарські організації - юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до ГК, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та мають реєстрацію в установленому законодавством порядку; громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які займаються господарською діяльністю й зареєстровані відповідно до закону як підприємці [1].

Отже, на законодавчому рівні закріплено кого відносять до суб'єктів господарських відносин. Важливим аспектом є саме процедура створення суб'єктів господарських правовідносин та їх способи.

Створення суб'єктів господарювання, їх державна реєстрація, по-перше це за рішенням власника (власників) або уповноваженого ним органу (загальний порядок). Уповноважені органи, які можуть бути засновниками підприємств, визначаються власником, також у випадках, спеціально передбачених законами, – за рішенням інших органів; організацій і громадян (спеціальний порядок). Також ст. 56 ГК визначає способи створення суб'єкта господарювання:

- шляхом створення нового суб'єкта господарювання;
- шляхом реорганізації суб'єкта(ів) діяльності (злиття, приєднання, відокремлення, поділу, реорганізації);
- шляхом примусового відокремлення (виділення) діючого суб'єкта господарювання, який діє відповідно до антимонопольного законодавства, за рішенням антимонопольного органу [1; 4, с. 78].

На підставі модельного статуту, затвердженого Кабінетом Міністрів України, після його прийняття учасниками він стає установчим документом. Державна реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності здійснюється державним реєстратором лише у виконавчому комітеті міської ради районного міста, району, районів в містах Києві та Севастополі державної адміністрації за місцезнаходженням юридичної особи або за місцем проживання фізичної особи-підприємця.

Строк державної реєстрації юридичної особи не повинен перевищувати трьох

робочих днів з дня надходження документів для проведення державної реєстрації юридичної особи. Припинення діяльності суб'єкта господарювання на законних підставах може бути двох видів: добровільне та примусове. Правовими підставами для добровільного припинення діяльності суб'єкта підприємницької діяльності є ініціатива власника цього суб'єкта чи уповноважених ним органів або обставини, передбачені законом чи установчими документами (наприклад, у зв'язку із закінченням терміну його дії коли було створено або якщо воно досягло мети, для якої було створено). Види правових підстав примусу:

- у разі допущених при створенні юридичної особи неусувних порушень, а також в інших випадках, встановлених законом, суд визнає її державну реєстрацію недійсною;
- здійснення діяльності, що суперечить установчим документам, або діяльності, забороненої законодавством;
- недотримання вимог законодавства щодо мінімального розміру статутного капіталу суб'єкта господарювання – юридичної особи;
- неподання протягом року податкових декларацій та документів фінансової звітності до органів державної податкової служби відповідно до законодавства;
- наявності в Єдиному державному реєстрі запису про відсутність суб'єкта господарювання – юридичної особи за вказаним її місцезнаходженням [5, с. 4-5].

У ч. 1 ст. 59 ГК передбачає дві правові форми припинення суб'єкта господарювання: реорганізацію і ліквідацію. У випадку ліквідації суб'єкт господарювання припиняється як суб'єкт права без правонаступництва. Загальний порядок ліквідації суб'єкта господарювання (ліквідаційний процес) встановлено ст. 111 ЦК та ст. 60 ГК. Ліквідаційний процес передбачає здійснення щодо суб'єкта господарювання певних заходів [1].

Зокрема, суб'єкти господарського права (господарські правовідносини) – учасники господарських відносин, які безпосередньо здійснюють господарську діяльність або керують нею, створені в установленому законом порядку, мають необхідне для здійснення такої діяльності майно та мають суб'єкт господарського права.

Суб'єкти господарського права дуже різноманітні, тому їх класифікують, тобто поділяють на групи. За критерієм характеру послуги поділяються:

- суб'єкти господарювання, тобто суб'єкти господарського права, які безпосередньо здійснюють господарську діяльність (до них належать фізичні особи-підприємці, підприємства, виробничі кооперативи, більшість господарських товариств, комерційні банки тощо);
- суб'єкти організаційно-господарських повноважень, що здійснюють управління господарською діяльністю, у тому числі організацію такої діяльності (до них належать господарсько-функціональні міністерства та відомства, органи місцевого самоврядування та їх виконавчі комітети, господарські товариства, виробничо-фінансові групи, холдинги, власники) власність підприємства, Національний депозитарій України) [2, с. 43; 3, с. 176].

Таким чином, під суб'єктами господарських правовідносин є особи або об'єднання фізичних осіб, які здійснюють господарську діяльність та мають необхідне для цього майно, отже надаються їм на підставі відповідного закону. Крім того, суб'єкти господарювання здійснюють господарську компетенцію (сукупність господарських прав і обов'язків), засновану на праві власності, праві управління господарством, праві управління навколишнім середовищем, і відповідають за свої зобов'язання, також можливо визначити відмінні ознаки господарсько-правового статусу учасника господарських відносин. Суб'єкти господарювання можуть належати до суб'єктів малого підприємництва, у тому числі мікропідприємництва, суб'єктів середнього та великого підприємництва залежно від кількості працівників та річного доходу від будь-якої діяльності.

1. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1798-12>.

2. Гарагонич О. В. Господарська правосуб'єктність акціонерних товариств: проблеми теорії і практики: монографія. Київ, 2019. 406 с.

3. Бутирський А. А. Господарське право: навч. посібник. Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2020. 144 с.

4. Кройтор В. А., Синегубов О. В., Бортнік О. Г. Господарський процес: навч. посібник. Харків : ХНУВС, 2020. 328 с.

5. Середицька І. А. Суб'єкти господарських правовідносин: конспект лекцій. Одеса: ОДУВС, 2017. 54 с.